

КАРЕК-ийн итгэмжлэгдсэн аж ахуйн нэгжийн хөтөлбөрийг сайжруулж,
тогтворжуулах үндэсний сургалт
2024 оны дөрөвдүгээр сарын 29-30, Улаанбаатар, Монгол

МОНГОЛ УЛСЫН ГААЛИЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР: ХИЛИЙН УДИРДЛАГЫН ШИНЭЧЛЭЛТ, ХУДАЛДААНЫ НИЙЛҮҮЛЭЛТИЙН СҮЛЖЭЭ

Гэлэгжамцын ЭНХТАЙВАН, Гаалийн ерөнхий газрын
дэд дарга

АГУУЛГА

1

Монголын гаалийн товч танилцуулга

2

Хилийн хяналтын байгууллагууд

3

Гаалийн шинэчлэл

4

МХХТ-ийн хөгжил

5

Цаашид

ТОВЧ МЭДЭЭЛЭЛ: МОНГОЛ ГААЛЬ

Сангийн яамны харьяа Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг

Нийт 2,232 ажилтантай

Гаалийн татвар, НӨАТ-ын үнэлгээ хийх, хураах

Гаалийн хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх, мөрдүүлэх

Импорт экспортод тавих ерөнхий хяналт: 2023 оны худалдааны нийт эргэлт: 2 4.1 тэрбум ам. доллар.

2023 онд худалдааны түнш 162 улс

МОНГОЛ УЛСЫН ХИЛ

Нийт 37 хил:

- ОХУ-тай хиллэдэг 16 боомт (идэвхтэй 10)
- **Хятадтай хиллэдэг 17 боомт**
- **Агаар: 4 хил .**

Олон улсын 6 хил:

- Алтанбулаг
- Цагааннуур
- Сүхбаатар (төмөр зам)
- Эрээнцав (зам)
- Боршоо
- Ханх

Хоёр талын 4 хил:

- Тэс
- Арцсуурь
- Улихан
- Эрээнцав (төмөр зам)

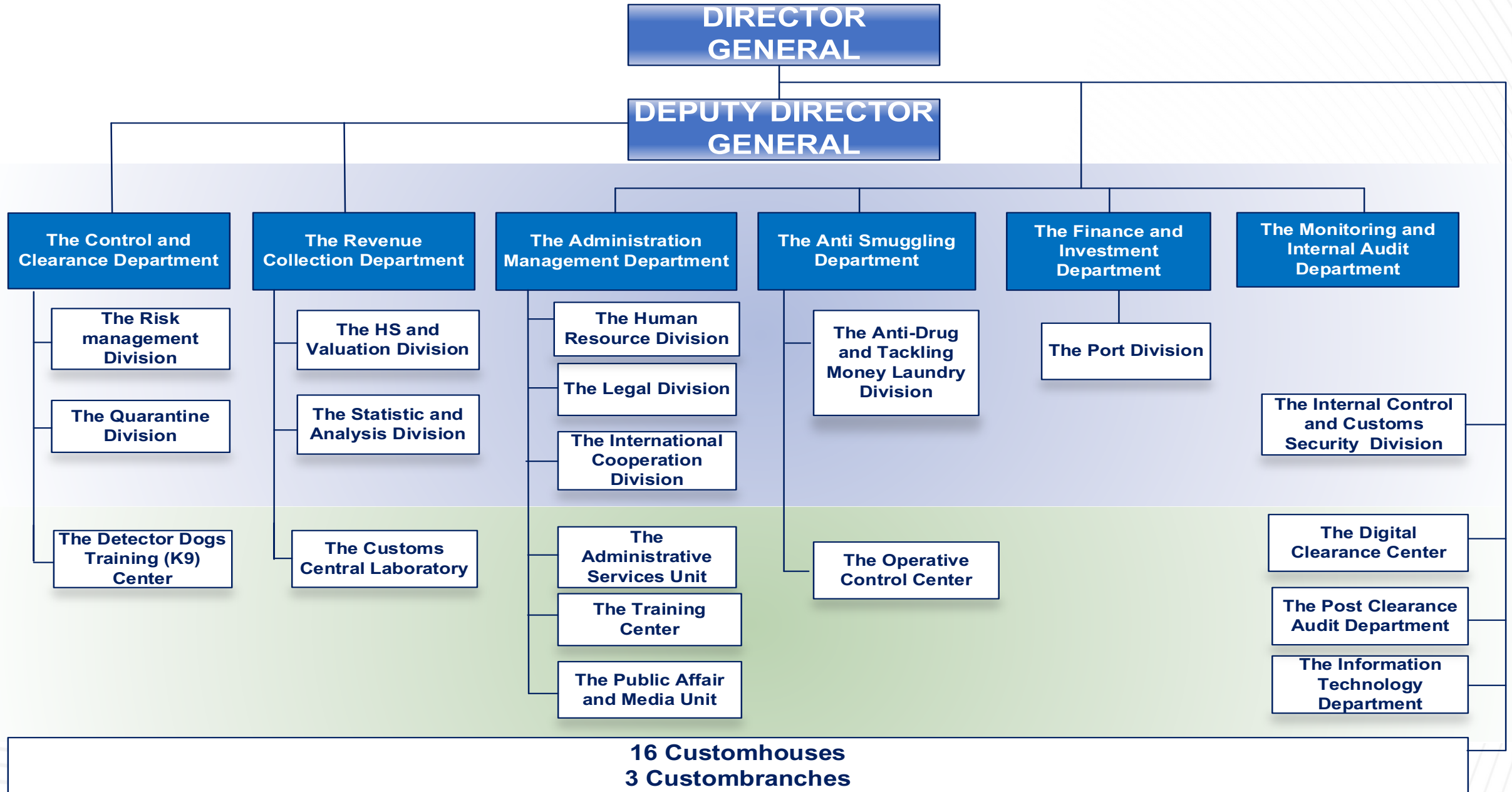
Олон улсын 6 хил:

- Замын-Үүд (төмөр зам)
- Булган
- Бичигт (төмөр зам)
- Сүмбэр

Хоёр талын 11 хил:

- Баянхошуу
- Хавирга
- Гашуунсухайт (төмөр зам)
- Шивээхүрэн (төмөр ба авто зам)
- Ханги
- Бургастай
- Даян
- Байтаг
- Цагаан дэл- Уул

МОНГОЛ УЛСЫН ГААЛИЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗРЫН БАЙГУУЛЛАГЫН БҮЛЭГ

ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ

1991 он - Гаалийн хамтын
ажиллагааны зөвлөл байгуулах
тухай конвенц

1993 он – Барааг тодорхойлох,
кодлох уялдуулсан системийн
тухай олон улсын конвенц

ДХБ ХХХ

Гүйцэтгэлийн хэмжилтийн
гэрээ

Гаалийн бизнесийн түншлэл

2006 он – Гаалийн журмыг
хялбарчлах, уялдуулах тухай олон
улсын конвенц

Дэлхийн худалдааг аюулгүй
болгох, хөнгөвчлөх
стандартуудын АЮУЛГҮЙ
ТОГТОЛЦОО

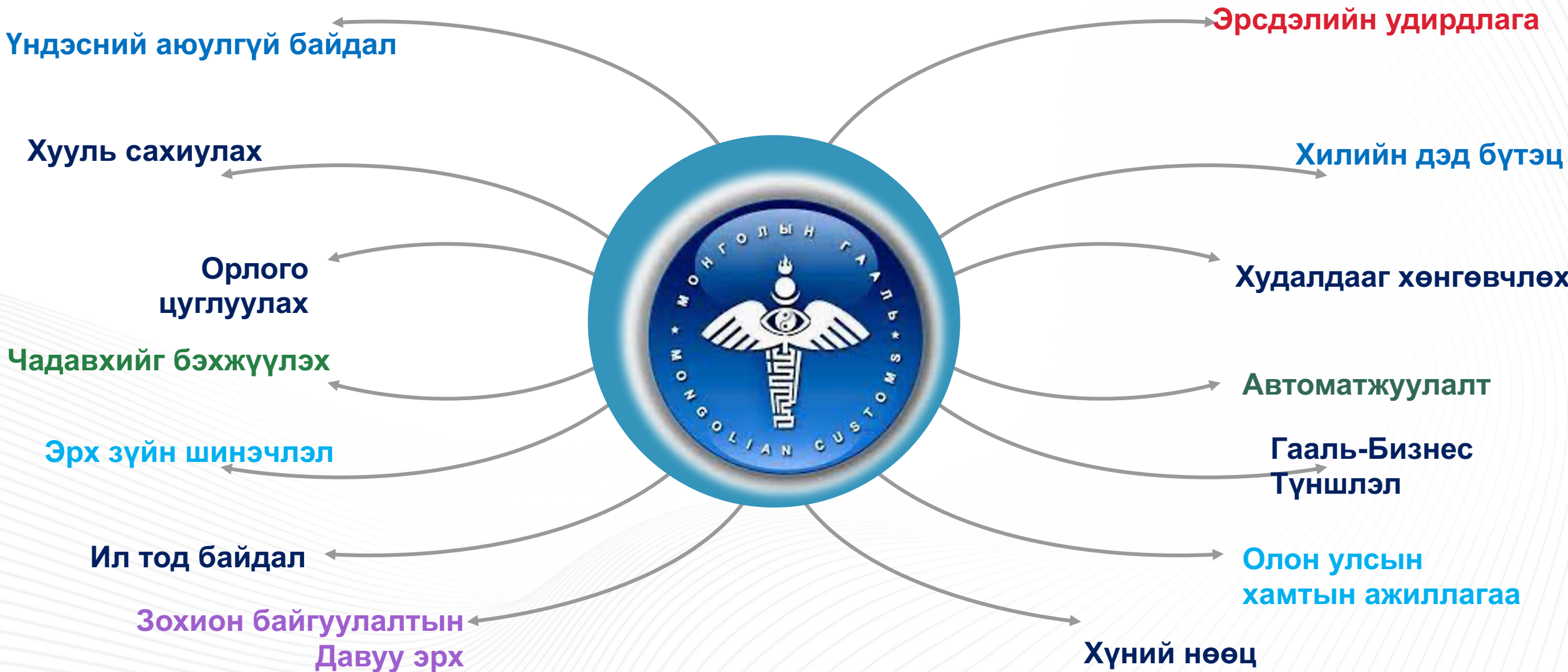
Түр оруулах тухай конвенц
(Истанбулын конвенц)

Түр оруулах АТА картын тухай
гаалийн конвенц

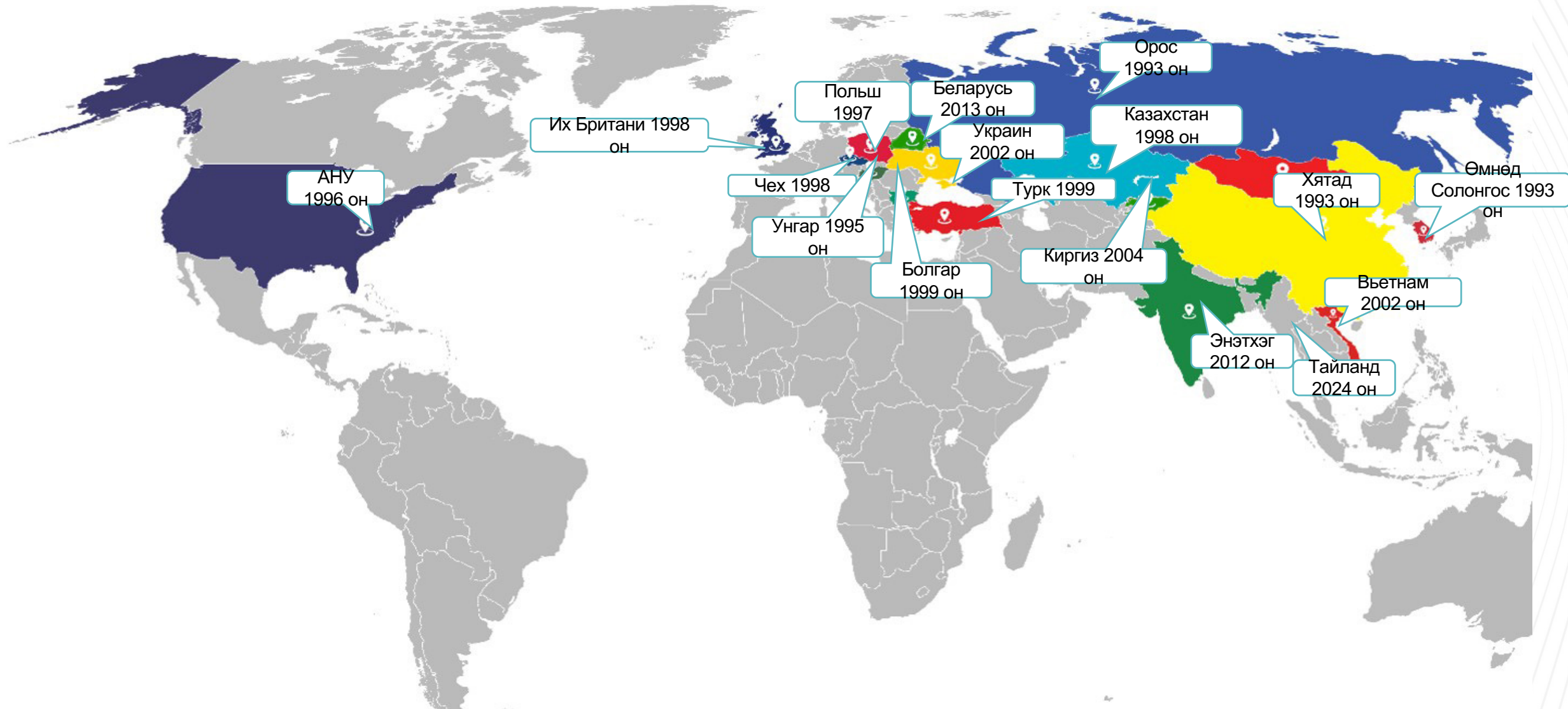
ДГБ-ын дата загвар 3.7

ТЭРГҮҮЛЭХ БҮСҮҮД

Гаалийн асуудлаар хамтран ажиллах, харилцан туслах тухай Засгийн газар хоорондын хэлэлцээр (17 улс)

Алсын хараа: Найдвартай, ил тод, шинэлэг байгууллага байх

ЗОРИЛГО: Чадварлаг, ур чадвартай хүний нөөцийг бэхжүүлэх замаар үндэсний аюулгүй байдлыг хангаж, эдийн засгийн өрсөлдөх чадварыг дэмжинэ.

SG 1 .

Хууль ёсны
худалдааг
хөнгөвчлөх,
аюулгүй болгох

SG 2 .

Хууль бус
худалдааны
урсгалтай тэмцэх

SG 3 .

Шударга, үр
ашигтай орлого
цуглуулах

SG 4 .

Чадавхийг
бэхжүүлэх
хөгжил

АГУУЛГА

2

1

Монголын гаалийн товч танилцуулга

Хилийн хяналтын байгууллагууд

3

Гаалийн шинэчлэл

4

МХХТ-ийн хөгжил

5

Цаашлаад

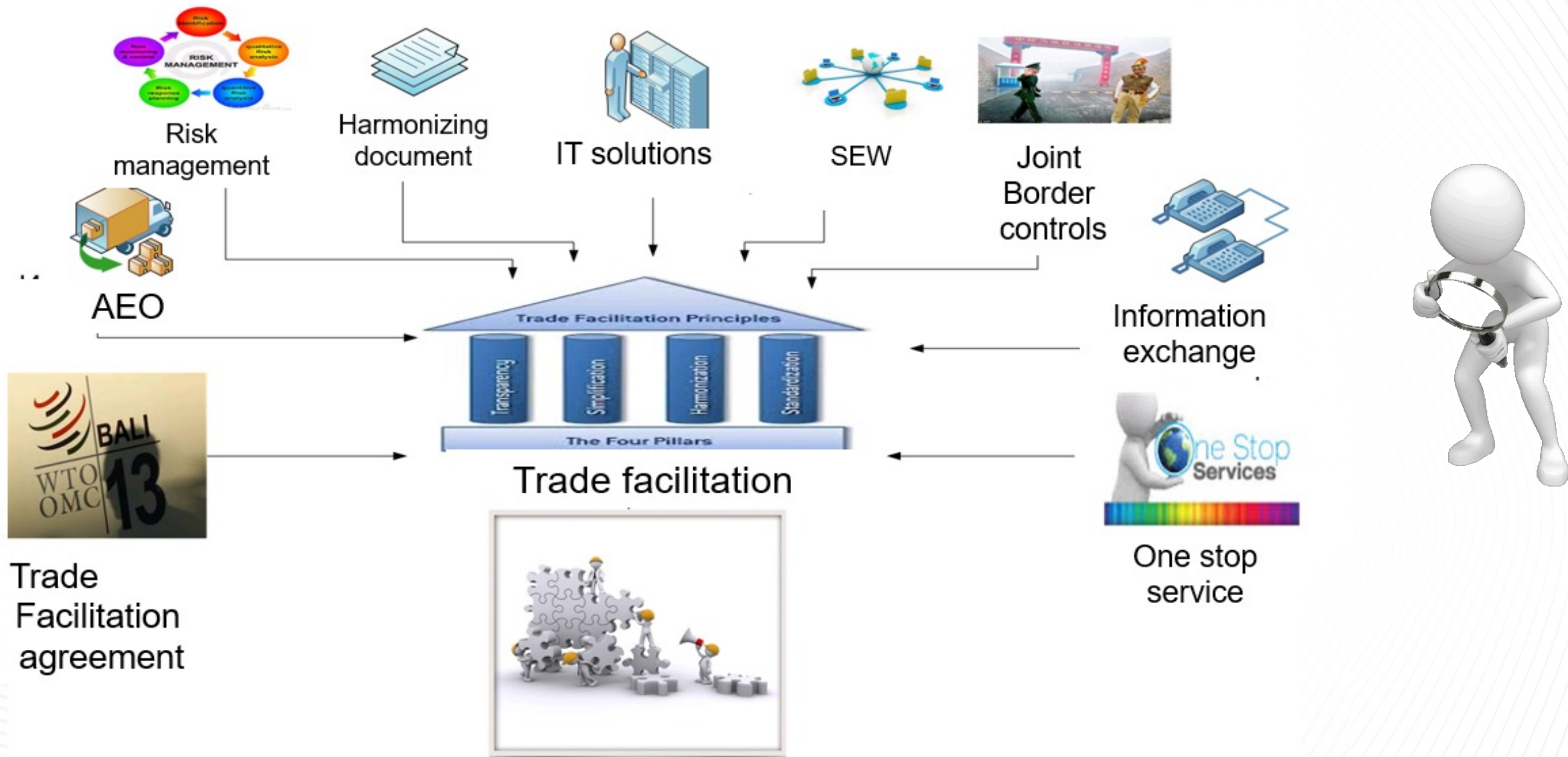

Хилийн хяналтын байгууллагууд

УЛСЫН ХИЛЭЭР ОРЖ БУЙ ЗОРЧИГЧ,
БАРАА, ТЭЭВРИЙН ХЭРЭГСЛИЙН
ХЯНАЛТ

НЭГДСЭН УЯЛДААТАЙ ХИЛИЙН УДИРДЛАГА

Is institutional capacity ready to implement all these?

МОНГОЛ УЛСЫН ХУДАЛДАА ХӨВЧЛӨХ АРГА ХЭМЖЭЭ

ДХБ: XXX

12 дугаар зүйл;

Биелэлт: 85.3%

UNCTAD TF-н
чадавхжуулах хөтөлбөр:

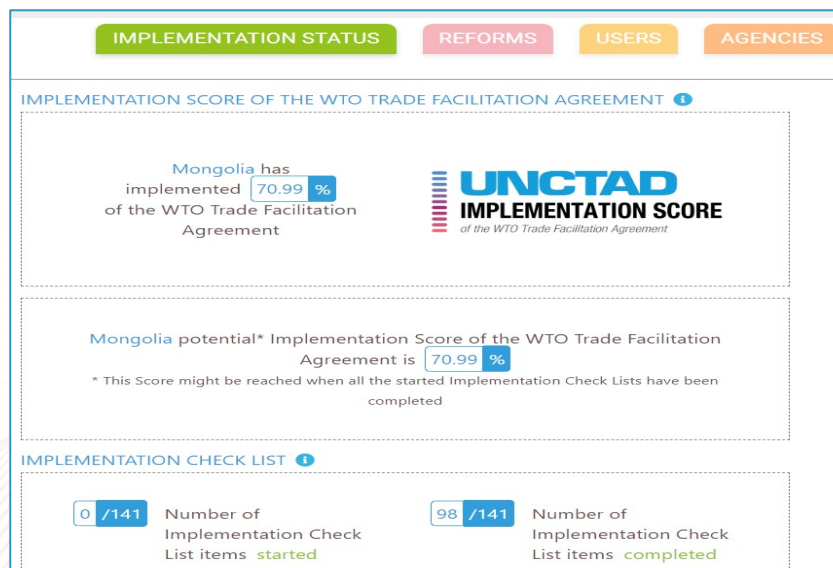
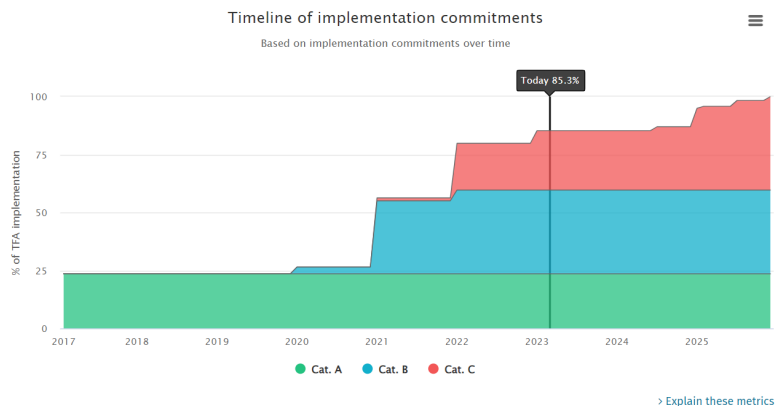
1-12, 23 дугаар зүйл;
(14 1 шалгах хуудасны
асуулт);

Биелэлт: 70.9%

WCO Mercator хөтөлбөр:

1-12, 23 дугаар зүйл;

Төлөвшлийн үнэлгээ:
2-р түвшин
(тохируулсан), 57 % .

TODAY
22 Feb 2017 - 6 Feb 2023
85.3%

2023 - 2024
7 Feb 2023 - 31 Dec 2024
95.0%
+9.7%

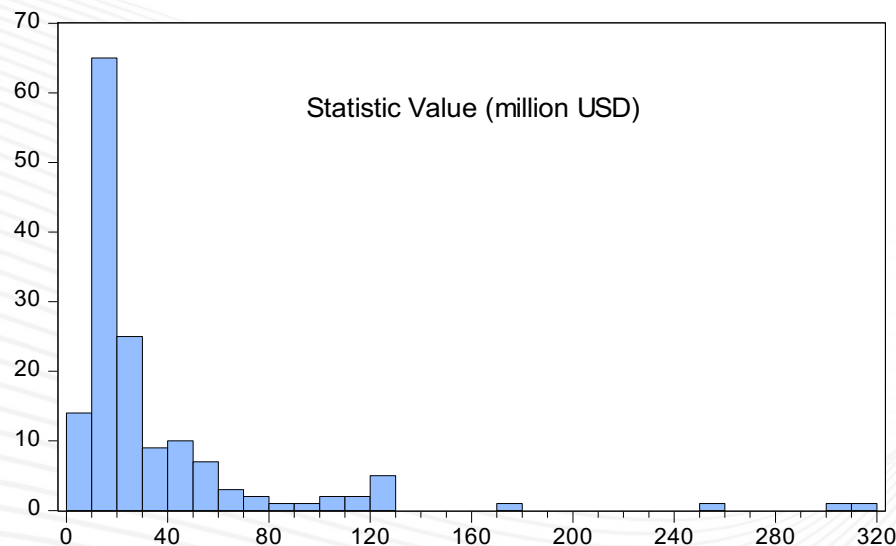
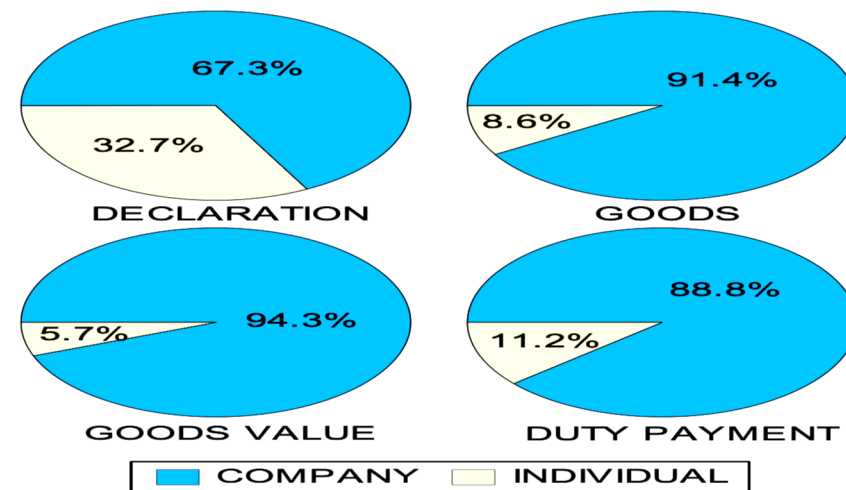
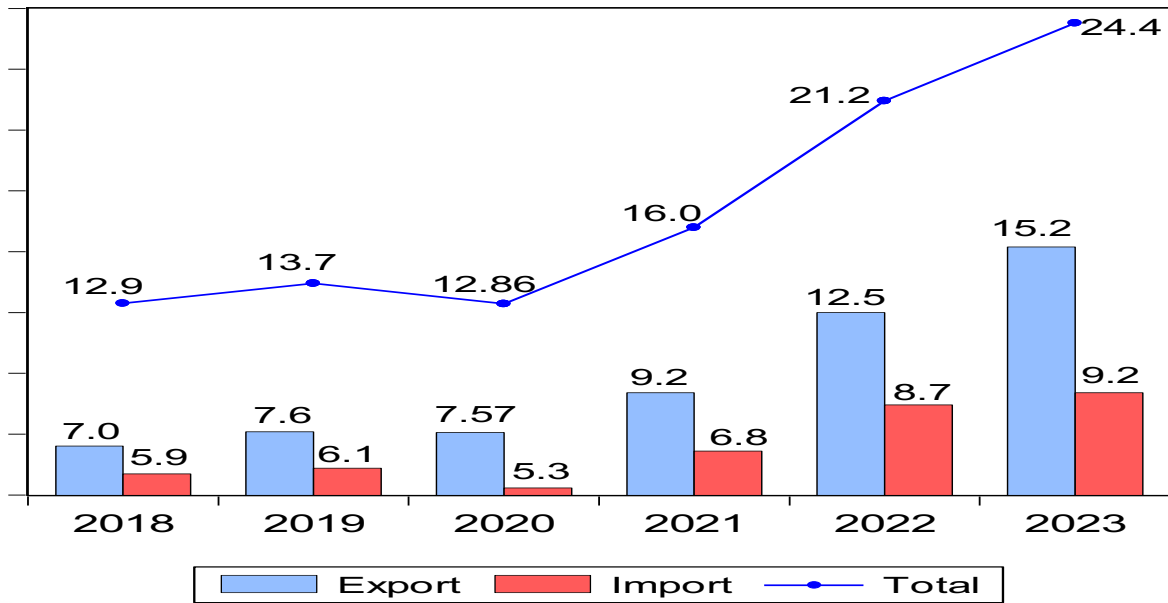
2025 - 2027
1 Jan 2025 - 31 Dec 2027
100.0%
+5.0%

Mercator Programme
A Navigational Map for Trade Facilitation

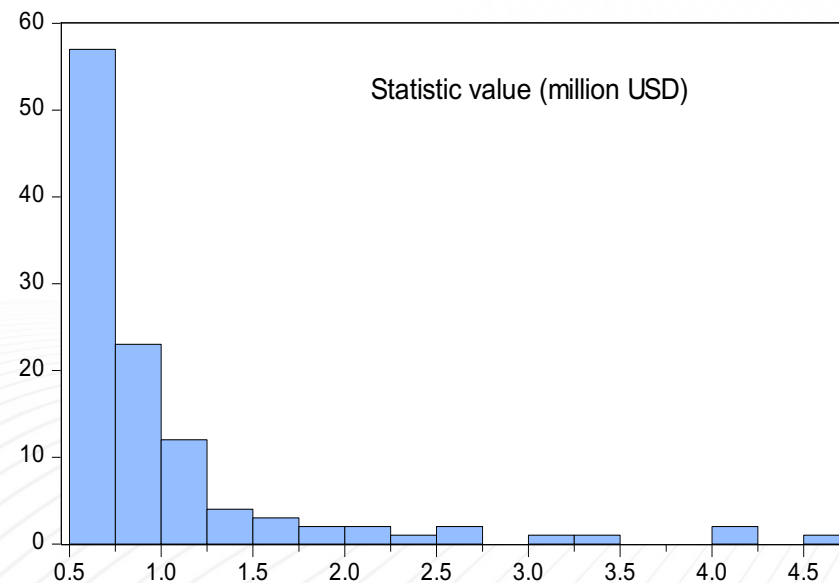
A WCO Initiative to Support WTO TFA Implementation

МОНГОЛЫН ГААЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА (2018-2023)

Series: RESID
Sample 1 150
Observations 150

Mean	36.07080
Median	19.25500
Maximum	314.3000
Minimum	8.970000
Std. Dev.	47.71212
Skewness	3.642787
Kurtosis	18.68056
Jarque-Bera	1868.498
Probability	0.000000

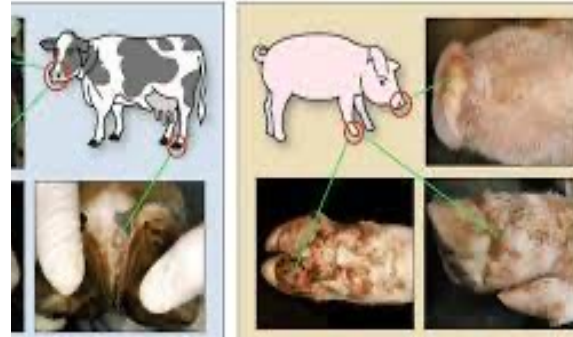
Series: RESID
Sample 1 111
Observations 111

Mean	1.024775
Median	0.710000
Maximum	4.560000
Minimum	0.530000
Std. Dev.	0.757070
Skewness	2.781935
Kurtosis	11.01166
Jarque-Bera	440.0377
Probability	0.000000

Хорио цээрийн дэглэмийн хяналтын арга хэмжээ (2018-2023)

Эрүүл мэндийн хяналт

Мал эмнэлгийн хяналт

Ургамлын хяналт

Хүнсний аюулгүй байдал,
чанарын хяналт

Хорио цээрийн
хяналт:
6 оронтой HS
кодтой 5,744
бараа

Хяналтад
хамрагдах: 2226
(38.7 %)

Хянах
шаардлагагүй:
3,518 (61.3 %)

Хяналтад
хамрагдах
зүйл: 2226
бараа

Өндөр: 715 (32.1%)

Дунд: 1,318 (59.2%)

Бага: 193 (8.7%)

АГУУЛГА

3

1

Монголын гаалийн товч танилцуулга

2

Хилийн хяналтын байгууллагууд

Гаалийн шинэчлэл

4

МХХТ-ийн хөгжил

5

Цаашлаад

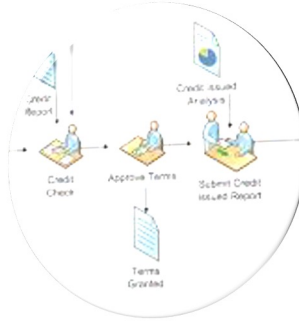

МОНГОЛЫН ГААЛИЙН ШИНЭЧЛЭЛ (Сүүлийн 30 жилийн дотор)

ЭРХ ЗҮЙН ХҮРЭЭ

- Тасралтгүй сайжирч...

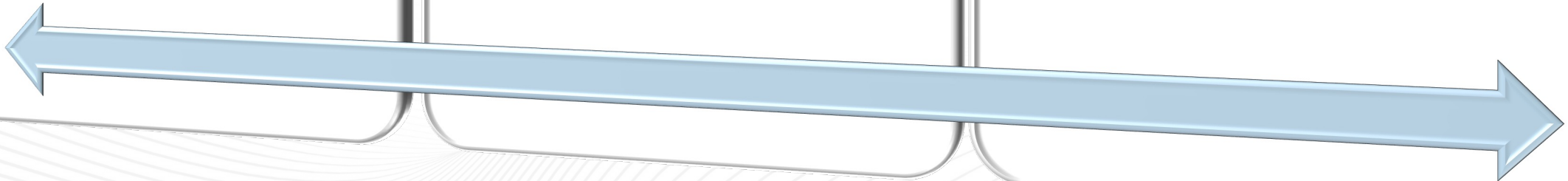
МЭДЭЭЛЛИЙН ТЕХНОЛОГИ

- ASYCUDA (1994-2001)
- GAMAS (2002-2009)
- CAIS & CEPS (2010 оноос хойш)...

ХҮНИЙ НӨӨЦ

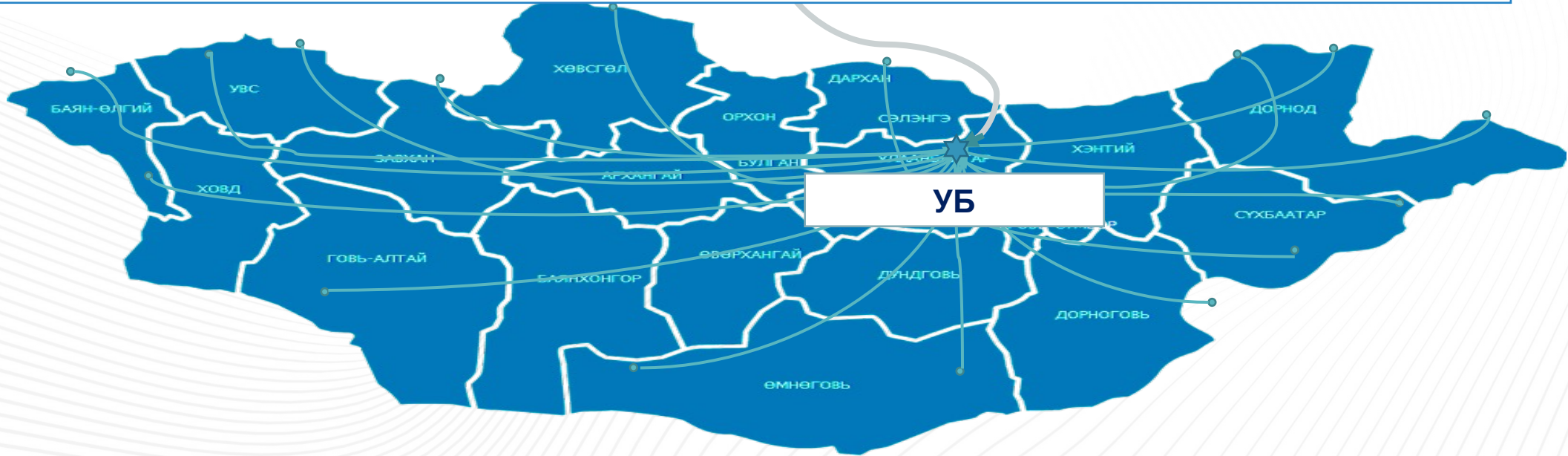
- Тасралтгүй сайжирч...

ГААЛИЙН ШИНЭЧЛЭЛ: Зорилтот төв

МОНГОЛ УЛСЫН ГААЛИЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР:

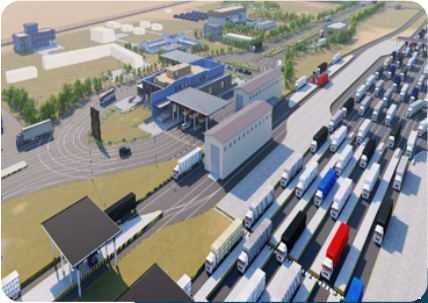
ХИЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ШИНЭЧЛЭЛТ

Гадаад худалдааны нэгдсэн цахим цонхыг хэрэгжүүлэх менежментийн зөвлөх үйлчилгээ (2019 – 2021). Энэхүү төслийн хүрээнд дараах баримт бичгүүдийг бэлтгэсэн

- Өнөөгийн байдлын тайлан
- Ирээдүйн загварын тайлан
- Удирдлагын өөрчлөлтийн зөвлөмж
- Техникийн тодорхойлолтын тайлан
- Зохицуулалтын орчны талаархи зөвлөмжүүд
- FTSEW хэрэгжүүлэх зардлын тооцооны тайлан

RIBS төслийн хүрээнд 2022-2023 он хүртэл эхний хоёр үе шатыг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөжээ.

ХИЛИЙН УДИРДЛАГЫН ШИНЭЧЛЭЛ: ӨНӨӨГИЙН ТӨСЛҮҮД

алтын
дэд бүтэц

- ✓ Гаалийн бизнесийн үйл явцыг дахин зохион байгуулах

Чадавхийг
бэхжүүлэх

- ✓ Асуудлыг илүү сайн шийдвэрлэхийн тулд олон улсын төсөл, санаачлага, хөтөлбөрүүдийг зохицуулах

Бизнесийн үйл
явцын шинжилгээ

- ✓ Үйл ажиллагааны зорилтот төв
- ✓ CCTV
- ✓ Гаалийн лаборатори

Худалдааг
хөнгөвчлөх

- ✓ Ажилчдын нийгмийн халамж
- ✓ Хүний нөөцийг хөгжүүлэх цогц хөтөлбөр

АГУУЛГА

4

1

Монголын гаалийн товч танилцуулга

2

Хилийн хяналтын байгууллагууд

3

Гаалийн шинэчлэл

МХХТ-ийн хөгжил

5

Цаашлаад

МОНГОЛ УЛСЫН ГААЛИЙН МЭДЭЭЛЛИЙН СИСТЕМИЙН ХУГАЦАА

Монгол Улс 1992-2001 оны хооронд НҮБ-ын Худалдаа, хөгжлийн бага хурлаас (UNCTAD) боловсруулсан, олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн ASYCUDA (Гаалийн мэдээллийн автоматжуулсан систем) системийг нэвтрүүлсэн;

2001-2010 онд Гаалийн ерөнхий газар (ГЕГ) GAMAS-ыг нэвтрүүлсэн;

2010 оноос хойш Гаалийн автоматжуулсан мэдээллийн систем (CAIS) гэж нэрлэгддэг гаалийн автоматжуулсан систем;

" CAIS, CEPS"-ийг 2019 оноос хойш сайжруулж байна.

ӨНӨӨГИЙН СИСТЕМИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

CAIS

Гаалийн автоматжуулсан мэдээллийн систем;

CERP

Гаалийн ERP (төлөвлөгөө, гүйцэтгэлийн тайлан, хүний нөөц гэх мэт)

CEPS

Гаалийн гадаад портал систем (Гаалийн зуучлагч, тээвэр зууч, тээвэрлэгч гэх мэт)

GAALI.MN

Гаалийн цахим үйлчилгээ (Өөрийгөө мэдүүлэх систем, цахим төлбөр, цахим мэдэгдэл гэх мэт)

Цахим төлбөр

Цахим төлбөрийн систем (Гаалийн татвар болон бусад татвар)

APQS

Амьтны ургамлын хорио цээрийн систем (импорт, экспортын лиценз)

CUSS

Гаалийн статистикийн систем

МЭДЭЭЛЭЛ СОЛИЛЦОХ ҮЙЛ ЯВЦ

ХИЛ ДАМСАН, ОЛОН УЛСЫН

ОХУ-ын Холбооны гаалийн байгууллагатай мэдүүлгийн мэдээлэл, рентген зураг солилцох (IBM MQ)

Хятадын гаалийн байгууллагатай манифест өгөгдөл солилцох (IBM MQ)

Олон улсын авто замын холбоотой TIR EPD мэдээлэл (хөгжүүлж байгаа)

Төрийн байгууллага хооронд (G2G)

Эрүүл мэндийн яамнаас цахим зөвшөөрөл;

Зам, тээврийн яамтай тээврийн хэрэгслийн зөвшөөрлийн мэдээлэл;

Харилцаа холбооны мэдээллийн технологийн газартай зорчигчийн ачааны мэдээлэл;

Статистикийн ерөнхий газартай гадаад худалдааны статистикийн мэдээлэл;

Татварын ерөнхий газарт гаалийн бүрдүүлэлтийн мэдээлэл;

БУСАД (G2B, B2G)

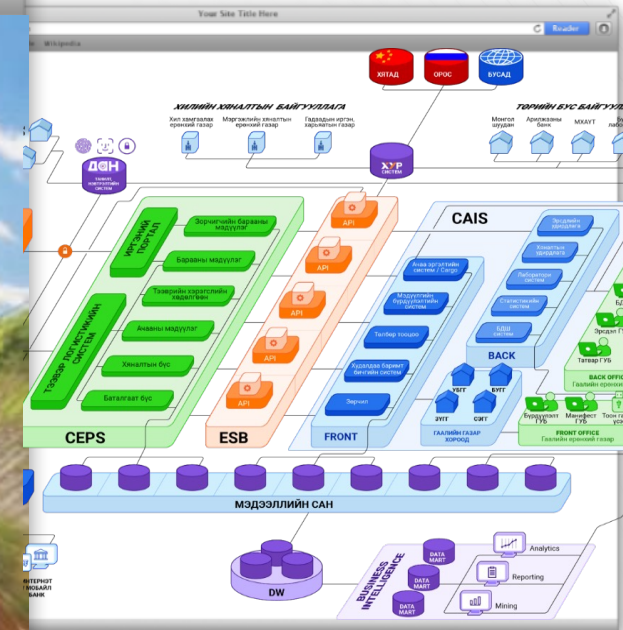
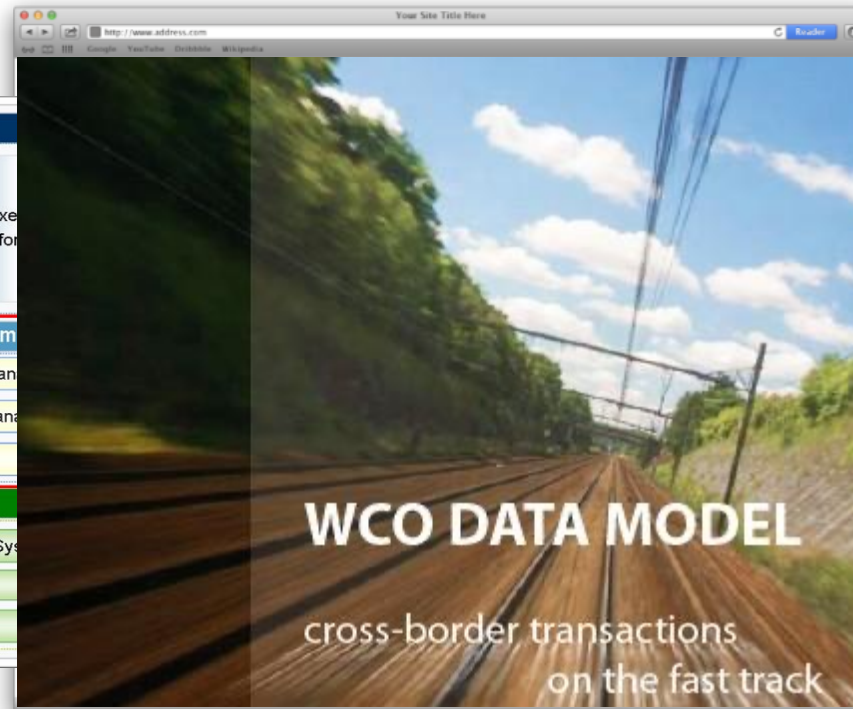
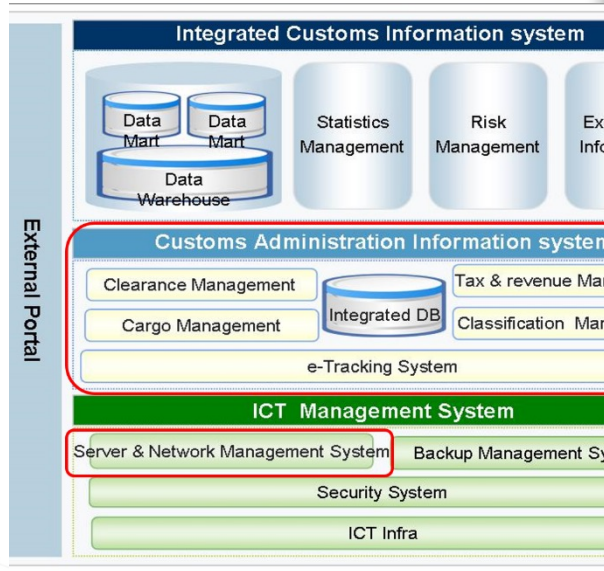
Гаалийн терминал эзэмшигчтэй ачааны жингийн мэдээлэл

Санхүүгийн байгууллагуудтай гаалийн татвар болон бусад татварын мэдээлэл.

МҮХАҮТ-тай Мэргэшлийн акт.

HEALTH INFORMATION EXCHANGE

ДГБ-ын өгөгдлийн загвар 2.0v

- ❑ Хязгаарлагдмал холболт

ДГБ-ын өгөгдлийн загвар 3.7v

- ❑ Бүс нутгийн хооронд мэдээлэл солилцох боломжтой

Үр дүн:

- ❑ Цаасгүй худалдаа
- ❑ Худалдааг хөнгөвчлөх
- ❑ Эрсдэлд суурилсан сонголтын систем
- ❑ ИААН

Сорилтууд

Хилийн агентлагийн
хамтын ажиллагаа

Нэг цонх

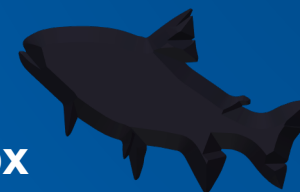
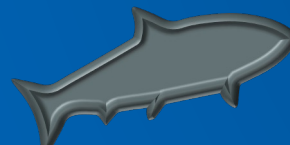
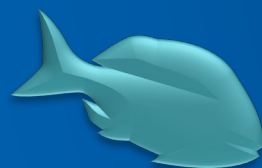
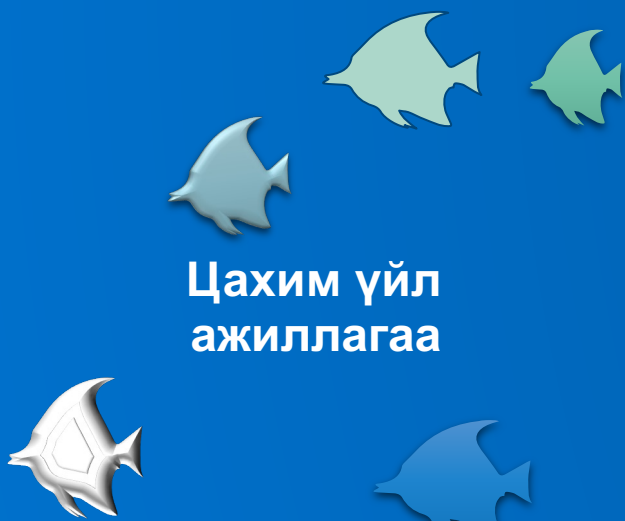
Цахим үйл
ажиллагаа

AI, Big Data,
IoT...

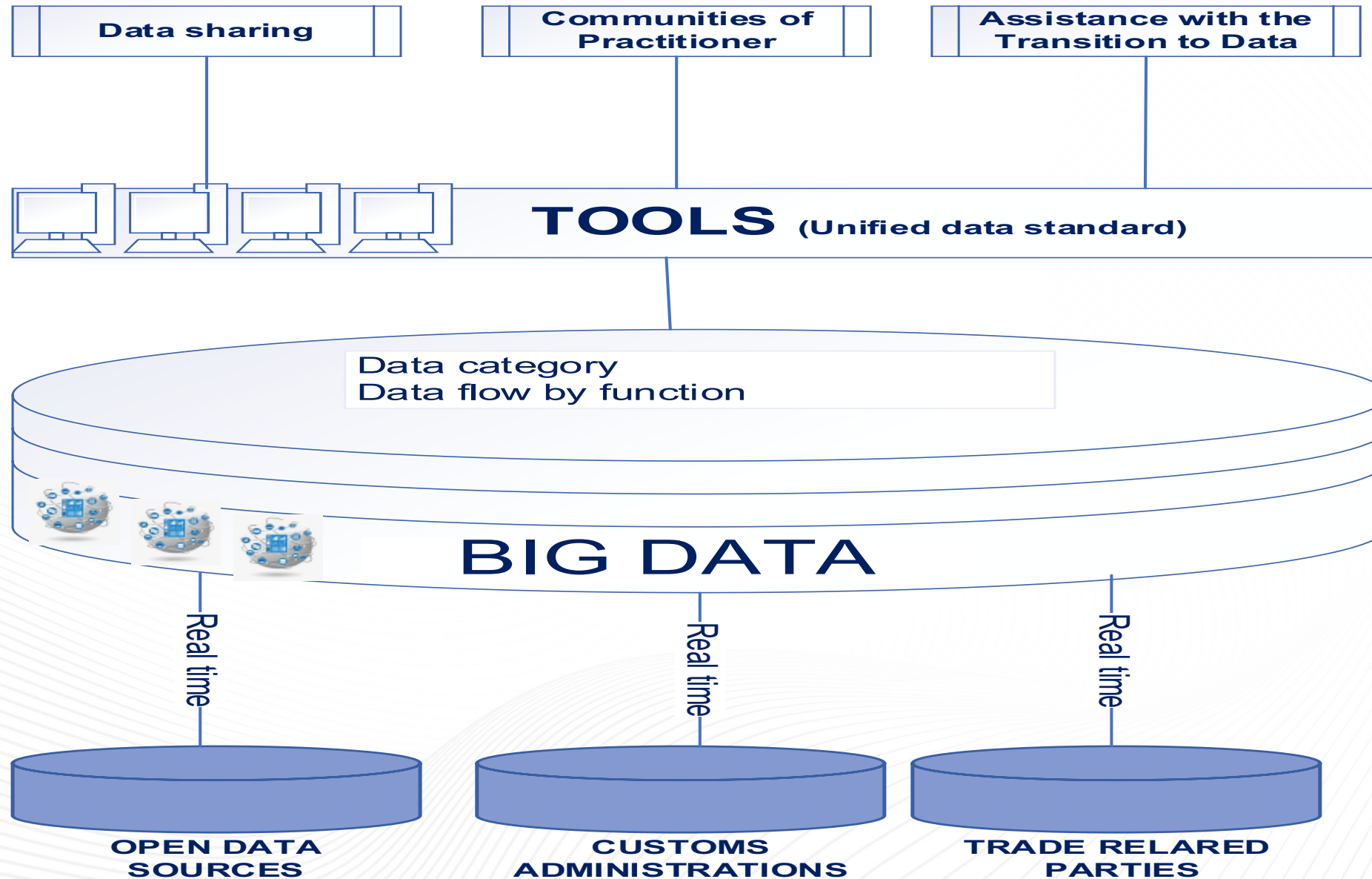
Эрсдэлийн удирдлага

Чадавхийг
бэхжүүлэх

Эрт зарлан мэдээлэх
систем

ЦААШИД: ӨГӨГДЛИЙН ЗАСАГЛАЛ, СТРАТЕГИ

ЦААШИД

БЛОКЧЕЙН ТЕХНОЛОГИ

ЮМСИЙН ИНТЕРНЭТ

ХИЙМЭЛ РОЮУ УХААН БА
МАШИН СУРГАЛТ

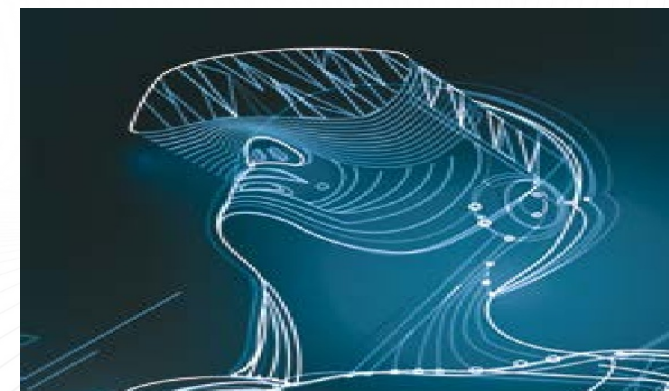
БИОМЕТРИКС

ДРОН

ВИРТУАЛ, ОГМЕНТ,
ХОЛИМОГ РИАЛИТИ

- ✓ Нэг цахим цонх бий болгох;
- ✓ Хилийн зохицуулалтын хяналтын талаар бизнесийн үйл явцын дахин инженерчлэлийн судалгаа хийх;
- ✓ Чадавхийг бэхжүүлэх;
- ✓ Хууль эрх зүйн орчныг шинэчлэх;
- ✓ Эрсдэлийн нэгдсэн удирдлагыг нэвтрүүлэх;
- ✓ СВМ-ийг хөгжүүлэх;
- ✓ Гааль-бизнесийн түншлэлийг сайжруулах;
- ✓ Гаалийн хялбаршуулсан журмыг боловсронгуй болгох; мөн
- ✓ Гаалийн гүйцэтгэлд шинэ түлшинд гаргах технологийг ашиглах (AI, BD, ML, IoT гэх мэт).

Анхаарал тавьсанд
БАЯРЛАЛАА!